

УДК 331.103.13

О. В. Орел

ВАРІАНТИ ПОБУДОВИ ТИПОВИХ СЛУЖБОВИХ ПРИМІЩЕНЬ ДЛЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПОВСЯКДЕННОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ

Висвітлено історичні аспекти проектування й оформлення типових службових приміщень під час виконання військовослужбовцями службово-бойових завдань. Акцентовано увагу на проблемних питаннях, які виникають на сучасному етапі розвитку Національної гвардії України.

Ключові слова: побутові умови, службові приміщення.

Постановка проблеми. Відомо, що основним призначенням Національної гвардії України (далі – НГУ) є охорона і оборона державних об'єктів, участь у підтриманні громадського порядку та забезпечення громадської безпеки у країні, територіальної оборони під час війни. Для виконання поставлених завдань військовослужбовці НГУ потребують визначених побутових умов як у повсякденному житті (навчальному процесі), так і під час виконання службово-бойових завдань (далі – СБЗ).

З урахуванням сучасної економічної кризи та процесу докорінного реформування НГУ, а також того факту, що виконання СБЗ військовослужбовцями може здійснюватися за різних умов і на різних ділянках місцевості, де необхідні їх прихованість та непомітність, побутові умови набувають пріоритетного значення. Вони повинні максимально заощаджувати державні кошти (кошти спеціального фонду військової частини) і відповідати міжнародним стандартам. Отримати бажаний результат без зайвих витрат, а також усунути необхідні недоліки на стадіях проектування й оформлення службових приміщень (поточного ремонту) допоможуть програми 3D конструювання та моделювання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Важливе значення для розуміння сутності проблеми мають дослідження історичних джерел і міжнародного досвіду. Так, у цьому аспекті заслуговує на увагу американський “Проект-2020”, відомий ще під назвою “1+1”, який передбачає використання гуртожитку як житла (одномісний номер, без сусідів, зі збільшеною загальною житловою площею, спільною або окремою кухнею). У кожному номері є гардероб або шафа із розсувними дверима (на вибір мешканця), а також стельовий вентилятор, вікна із двостороннім відчиненням, раковини та аптечка.

Мета статті – розкрити історичні передумови та етапи вдосконалювання проектування й оформлення службових приміщень військовослужбовців у повсякденних умовах та під час виконання ними службово-бойових завдань.

Наголошення на основних принципах, які використовуються у практичній діяльності військовослужбовців, стаповлять новизну вибраної тематики.

Виклад основного матеріалу. Побутові умови – це характеристика навколишнього середовища, у якому забезпечуються благополучний стан здоров'я людини та сприятливі соціальні умови проживання. Іншими словами, побутові умови – це цілий спектр або комплекс соціально-економічних складників.

Поняття “службове приміщення” напряму стосується побутових умов військовослужбовців під час виконання СБЗ. Службове приміщення – це приміщення, призначене для виконання обов'язків по службі, тобто є допоміжним, підсобним, похідним приміщенням, що не має самостійного значення. До службових приміщень військової частини можна віднести житлові та нежитлові службові приміщення.

Гуртожиток (казарми) – особливий вид житлового приміщення, призначеного для короткочасного проживання здебільшого однаків, що поселяються у зв'язку зі службою чи навчанням у навчальному закладі, яким це житлове приміщення належить. Як гуртожитки (казарми) використовуються спеціально споруджені приміщення чи переобладнані для цих цілей будинки за типовими проектами; крім житлових кімнат, де мають бути приміщення для занять, культурно-масової роботи, побутового обслуговування та іншого комунального призначення [1].

Таким чином, побутові умови військовослужбовців у повсякденному житті та під час виконання СБЗ – це характеристика навколишнього середовища, у якому забезпечуються благополучний стан здоров'я військовослужбовця та сприятливі умови для виконання СБЗ.

Дотепер вважалося, що казарми створюють як тимчасовий притулок або приміщення, однак сьогодні вони більш відомі як спеціалізовані будівлі для постійного розміщення військових.

Можуть будуватися у вигляді окремого корпусу, блоку або комплексу (рис. 1 і 2), а також у вигляді архітектурної пам'ятки (казарми Коллінз у Дубліні, Единбурзький замок у Единбурзі – рис. 3) [2–5].

Рис. 1. Казарми у Гданську, Польща

Рис. 2. Казарми 117-го піхотного полку в Інле-Ман, Франція (1900 р.)

Рис. 3. Казарми за царювання Георга III, Единбурзький замок (кінець XVIII ст.)

Перші казарми, такі, як римської преторіанської гвардії, були побудовані для підтримання елітних сил. Є деякі залишки казарм римської армії у прикордонних фортах, зокрема таких, як *Vercovicium* та *Vindolanda*. Завдяки порівнянню залишених історичних та сучасних військових

споруд можна висновити, що протягом тисяч років основи життя у військовому таборі є незмінними. Однак, на думку вчених, казарми значно вплинули на формування держави за рахунок збільшення витрат на утримання постійних армій. Великі, постійні казарми були побудовані у XVIII ст. у двох домінуючих державах того періоду – Франції та Іспанії.

З одного боку, “барак” – англійський термін, з іншого, – походить від іспанського слова, що означає тимчасове житло, збудоване для солдат у поході. Через побоювання, що постійна армія у бараках буде загрозою конституції, казарми у Великобританії до 1790 р. не будували.

Як відомо з історії, перші казарми були багатоповерховими, найчастіше групувалися в чотирикутник навколо внутрішнього двору або плацу. Гарним прикладом є *Ravensdowne* казарми Бервік-апон-Твід, одні з перших в Англії, які мали спеціальне призначення. Їх будівництво розпочалося у 1617 р. за проектом архітектора Ніколоса Хавксмура.

Упродовж XVIII ст. військова майстерність удосконалювалася, що зумовило окреме розміщення військовослужбовців різних рангів. Офіцери завжди мали більші кімнати і після одруження розташовувалися в окремих кварталах, де були будівлі з окремими обідніми кімнатами і кімнатами для приготування їжі, ванними кімнатами, а також школи, лікарні, склади зі зброєю, гімназії, верхові школи та кінні двори. Після Кримської війни планування казарм здійснювалося в лікарняному стилі.

Перші великомасштабні учбові табори побудовані у Франції та Німеччині на початку XVIII ст. Британська армія побудувала табір Вільха у 1854 р.

У Канаді казармами для багатьох солдат слугували блокпости у Верхній Канаді, які мали вигляд фортеці. Будівництво найбільш відомої фортеці Камінь Фрегат було завершено у 1820 р., яка слугувала як казарма лише у 1737–1738 рр. У 1876 р. вона була переобладнана під гуртожиток та кабінети для розміщення Королівського військового коледжа Канади. Камінь Фрегат – велика кам'яна будівля, що спочатку була призначена для захисту від британських військових кораблів, а пізніше демонтована відповідно до Договору Раша-Бегота.

До Першої світової війни піхота, артилерія та кавалерійські полки мали окремі казарми. Першими морськими казармами були великі, неповороткі старі дерев'яні парусні судна, але надалі ці антисанітарні будівлі були замінені на великі морські казарми у головних містах, де

розташовувалися судноремонтні заводи в Європі та Сполучених Штатах, як правило, з гамаками замість ліжок. Водночас казарм було недостатньо для величезної армії, мобілізованої після 1914 р. Казармені табори розроблялися на основі споруди Ніссен і були побудовані з деревини або рифленого заліза.

Під час Другої світової війни, коли євреї Великого німецького рейху були відправлені до колишнього військового гарнізону в Терезині, вони розміщувалися в одинадцяти будівлях, колишніх казармах, які використовувалися австрійськими солдатами у XVIII ст.

Рис. 4. Казарми у Гетто Терезин

Рис. 5. Bodenbach казарми

На фотографіях (рис. 4 і 5), що зроблені у 2000 р., бачимо казарми, які німці називали казармами Bodenbach (аграрний струмок); на задньому плані північної сторони – бастион. Казарми слугували металевим бар'єром перед бастионом, приховуючи його з чільного боку, і в той же час це була закрита територія для туристів із "шлюзом" усередині стіни бастиону. Будівля мала примітивний вигляд з грубими кам'яними підлогами. Складалася з двох частин, розділених вузьким внутрішнім двором.

На рисунку 5 зображено будівлю, що знаходиться наприкінці Langestrasse (Лангестштрассе). Праворуч – край Brunnen

парку. Ідентичними казармам Bodenbach були казарми Ганновері на протилежному боці міста. Крім того, на цьому ж рисунку зліва можна побачити стіни бастиону, який виглядає з гарнізону на сторону півночі. Прямо навпроти, на південній стороні гарнізону, є ще один ідентичний бастион. Відповідно будівлі казарм розташовувалися між подвійними стінками кожного бастиону. Усередині стін, на південній стороні, розміщувалася перукарня.

Рис. 6. Казарми Bodenbach (1792 р.)

На рисунку 6 зображено двері з датою 1792 над воротами у вузький двір між двома частинами старої будівлі казарми Bodenbach. Усі старі будівлі казарм у колишньому гарнізоні є внутрішніми дворами, і більша їх частина створює довгий блок між Langestrasse (Лангестштрассе) та Hauptstrasse (Гауптштрассе). У казармах Bodenbach (Боденбах) вузькі двірули використовувалися як будинки для затриманих. З часом тут почали зберігати архіви РСХА (Головного управління Імперської Безпеки).

Будівлю казарм Bodenbach, якщо дивитися на Гассе (північна сторона), зображено на рис. 7.

Рис. 7. Дрезден казарми для жінок у фоновому режимі (праворуч)

Бачимо вхід до казарми Дрезден для жінок, який виходить на Hauptstrasse (Гауптштрассе). Ганновер казарми подано на рис. 8.

Рис. 8. Ганновер казарми (ліворуч) та казарма Магдебурга (праворуч)

Вивчивши міжнародний досвід проектування й оформлення службових приміщень військової частини, можна зауважити, що у багатьох країнах військовослужбовці сержантського і рядового складу розміщуються в казармах під час служби або навчання (рис. 9 і 10).

Рис. 9. Казарми для призовників 10-го піхотного полку у Бодені, Швеція

Рис. 10. Німецькі казарми для військ Bundespolizei (федеральної поліції) у Франкфурті, Німеччина

Молоде поповнення, а іноді й молодші сержанти не отримують належних місць, і тому вони можуть бути розміщені у бухтах, у той час як старші сержанти та офіцери проживають як у загальних, так і окремих кімнатах. Термін “гарнізон міста” стосується будь-якого міста, у якому розташовані військові казарми, тобто у місті або поблизу нього розміщені війська.

Аналіз міжнародного досвіду засвідчив, що військовослужбовці збройних сил США під час базової підготовки, а іноді й подальшого навчання живуть у казармах (рис. 11).

Рис. 11. Казарми у США

Новобранці – жінки та чоловіки навчаються разом, але живуть окремо. Проте всіх чоловіків та жінок табору об’єднують завдання, які вони виконують. Після навчання неодружені молодші вербовані члени зазвичай проживають у казармах. У XXI ст. ці військовослужбовці, як правило, розміщуються в окремих кімнатах установленого зразка “1+1 стандарт”, хоча до цього часу є винятки. Іноді навіть офіцери проживають у таких же кімнатах, і умови проживання покращуються залежно від їхнього рангу [1]. Крім цього, в американській практиці офіційно використовують гуртожиток як житло. Під час Другої світової війни багато казарм США були недорогими, міцними і простими у складанні спорудами, що нагадували індіанські довгі будинки (будувалися напівкруглими, але з металу).

“Проект-2020” сьогодні відомий як “1+1”, схвалений міністром оборони ще у 1997 р. Однак через проблеми з фінансуванням реалізація цього проекту розпочалася лише кілька років тому. За цим проектом пропонувався одномісний номер, без сусідів, але з часом у 2005 р. до плану внесені деякі корективи, а саме: збільшено загальну житлову площу, додані спільні або окремі кухні.

На ремонт гуртожитків виділено 4,1 млн доларів США. Нові номери збільшені до 118 м² кожен. У них достатньо місця для того, щоб розмістити необхідні меблі, такі, як ліжко, комод, стіл, стільці тощо. У кожному номері є гардероб або шафа з розсувними дверима (на вибір мешканця). Усі номери оснащені стельовим вентилятором, вікнами з двостороннім відчиненням, раковинами та аптечкою. Кожна пара кімнат має загальні ванну кімнату і кухню (рис. 12), які різняться за дизайном, оскільки є чотири різних плани поверхів.

Холодильник, об'єм якого 17 кубічних футів, мікрохвильова піч, плита, шафи, лічильник і барні стільці є стандартними у кожній кухні (рис. 12). У ванних кімнатах є і душ, і ванна.

Кожен поверх обладнаний чотирма пральними та сушильними машинами, а також має кімнату відпочинку. У гуртожитку є велика кількість кімнат і навіть поштове відділення у підвалі.

Уже на сьогодні США витрачено більше 1 млрд доларів. За американськими підрахунками гуртожитки нового стандарту будуть дорожчими, однак гроші, виділені міністерству оборони, підуть на підтримання бойової готовності та продуктивності сили.

Рис. 12. Кухня за американським проектом “1+1”

У доповнення до зазначеного вище у США діє ще один проект – “4+1” (рис. 13).

Рис. 13. Казармені комплекси у США

Цей проект передбачає квартиру для чотирьох осіб, а також спільну вітальню, кухню з їдальнею, чотири окремі спальні, дві окремі ванні кімнати та ще дві окремі кухні, що поділені з розрахунку 1:2.

Новий план є прямим результатом останніх змін політики, міністра оборони, згідно з яким збільшено допустиму площу кімнат до 17 м². У порівнянні з проектом “1+1” площа збільшена в розмірах майже на 50 %. Крім цього, покращений дизайн гуртожитків. Таким чином, “Проект-2020” є спробою створити належні умови життя для військовослужбовців не тільки США, але й усіх країн світу.

Проаналізувавши зарубіжний досвід проектування й оформлення службових приміщень, а також організацію побутових умов військовослужбовців НГУ, пропонуємо деякі варіанти службових приміщень, що спроектовані за допомогою комп'ютерної програми для 3D моделювання Arcop (рис. 14–18).

а

б

Рис. 14. Службове приміщення для офіцерів у польових умовах: а – внутрішній переріз приміщення; б – фасад приміщення

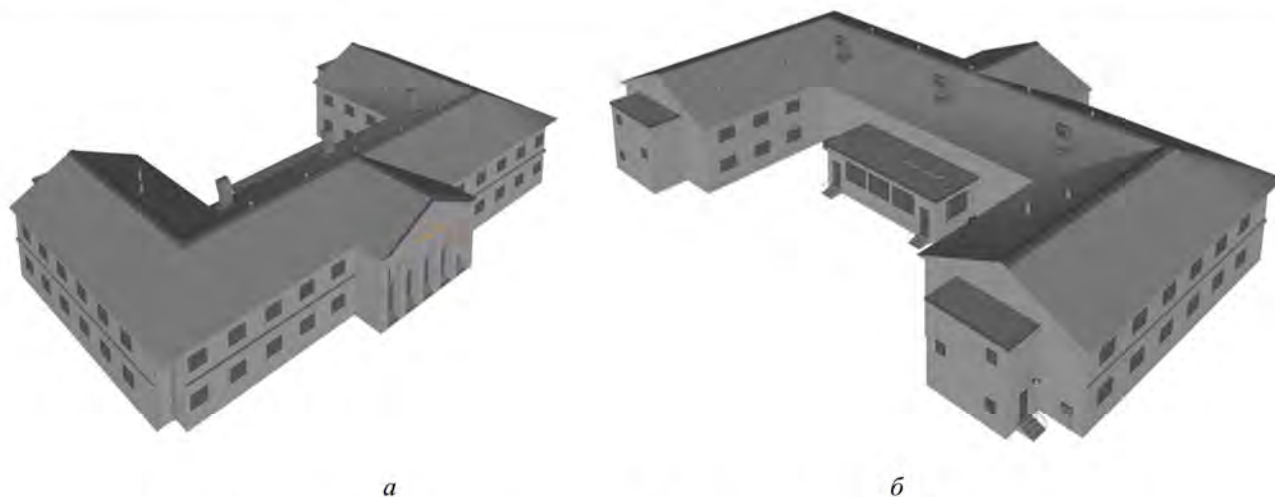

Рис. 15. Будівля казарменого приміщення: *а* – фасад; *б* – внутрішній двір приміщення

Рис. 16. Службове приміщення для рядового складу в польових умовах:
а – план-схема приміщення; *б* – фасад приміщення;
в – вхід до приміщення; *г* – внутрішній простір приміщення

a

б

Рис. 17. Навчальний клас з вогневої підготовки:
a – варіант з видом на вхідні двері; *б* – варіант з іншого ракурсу

a

б

в

Рис. 18. Вартове містечко:
a – фасад; *б* – внутрішній двір; *в* – вид зверху

Зважаючи на зазначене вище, можна з упевненістю стверджувати, що впровадження новітніх технологій до вдосконалювання побутових умов військовослужбовців у повсякденному житті та під час виконання СБЗ дасть змогу не тільки якісно спланувати та реалізувати майбутній проект, але й урахувати бюджет, виділений для проектних робіт.

Висновки

Проведений аналіз сутності понять “службові приміщення” та “побутові умови” військовослужбовців під час виконання службово-бойових завдань, а також їх історії дозволяє сформулювати такі висновки.

По-перше, побутові умови військовослужбовців під час виконання СБЗ – це характеристика навколишнього середовища, у якому забезпечуються благополучний стан здоров'я військовослужбовця та сприятливі умови для виконання ним СБЗ.

По-друге, поняття “службове приміщення” напряму стосується побутових умов військовослужбовців під час виконання СБЗ. Це приміщення, призначене для виконання обов'язків по службі, тобто є допоміжним, підсобним, похідним приміщенням, що не має самостійного значення. До службових приміщень військової частини можна віднести житлові та нежитлові службові приміщення.

По-третє, узагальнення історії показало, що пройдені тисячоліття не змінили основ життя у військовому таборі. На сучасному етапі розвитку суспільства у цілому та Національної гвардії України зокрема з огляду на її спрямованість на євроінтеграцію службові приміщення набувають пріоритетного значення.

Список використаних джерел

1. Побутові умови військовослужбовців [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ukrmedserv.com/content/view/894/345/1/1/lang,uk/>. – Назва з екрана.
2. Казарми в Гданську, Польща [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://en.wikipedia.org/wiki/file:koszary_schvon_owe_in_gda%c5%84sk.jpg. – Назва з екрана.
3. Казарми 117-го піхотного полку в Інле-Ман, Франція (1900 р.) – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://en.wikipedia.org/wiki/file:caserne_chanzy.jpg. – Назва з екрана.
4. Казарми житла призовників 10-го піхотного полку в Бодені, Швеція [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://en.wikipedia.org/wiki/file:barracks_sweden.jpg. – Назва з екрана.
5. Кінець XVIII століття казарми за царювання Георга III, Единбурзький замок [Електронний ресурс]. – Режим доступу : [http://en.wikipedia.org/wiki/file:the_new_barracks_\(18thc\),_edinburgh_castle.jpg](http://en.wikipedia.org/wiki/file:the_new_barracks_(18thc),_edinburgh_castle.jpg). – Назва з екрана.

Стаття надійшла до редакції 29.11.2016 р.

Рецензент – доктор військових наук, професор Г. А. Дробаха, Національна академія Національної гвардії України, Харків, Україна

УДК 331.103.13

О. В. Орёл

**ВАРИАНТЫ ПОСТРОЕНИЯ ТИПОВЫХ СЛУЖЕБНЫХ ПОМЕЩЕНИЙ
ДЛЯ ОБЕСПЕЧЕНИЯ ПОВСЕДНЕВНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ВОЕННОСЛУЖАЩИХ
НАЦИОНАЛЬНОЙ ГВАРДИИ УКРАИНЫ**

Отражены исторические аспекты проектирования и оформления типовых служебных помещений при выполнении военнослужащими служебно-боевых заданий. Акцентировано внимание на проблемных вопросах, которые возникают на современном этапе развития Национальной гвардии Украины.

Ключевые слова: бытовые условия, служебные помещения.

UDC 331.103.13

O. V. Orel

**OPTIONS FOR THE DESIGN OF TYPICAL OFFICE SPACE FOR DAILY ACTIVITIES
OF MILITARY PERSONAL OF NATIONAL GUARD OF UKRAINE**

Recorded historical aspects of design and decoration of typical office space of the military in the performance of military personal service-combat missions. The accent is laid on the problems which arise at the modern stage of National Guard of Ukraine.

Keywords: living conditions, office space.

Орел Оксана Вікторівна – кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри тилового забезпечення Національної академії Національної гвардії України